

sit vis, potentia et efficacia irae tue, Domine? « Et pro timore tuo iram tuam dinumerare, » id est, et quis poterit te tantum timere quantum timendus es, et iuxta hunc timorem mensurare magnitudinem irae tuae, vel omnes ejus puniendi modos enumerare? Nam ex eo quod propter unum peccatum primi parentis Deus iratus est universo humano generi, et omnes homines ad vitam laboribus et doloribus plenam, et postea ad mortem damnavit, ac voluit ut omnes homines post multas æternas in pulverem suum redirent; certe recte colligitur immensam esse indignationem divinam contra peccatum, et infinitos esse in ipsa divina indignatione modos puniendi peccatores. Ac si ex morte ista corporis recte colligitur magnitudo irae divine contra peccatum, quanto magis colligi debet ex eo, quod animas et corpora iniquorum post diem iudicii mittet Deus in ignem inextinguibilem et sempiternum; id enim omnem humanam intelligentiam longe superat. In hebræo illud, *dinumerare*, conjungitur cum versiculo sequenti; sed nos non sequimur interpunctionem Rabbiorum recentiorum, sed Septuaginta Interpretum antiquissimorum. Et illud, « pro timore tuo, » aliqui ita exponunt: « Quis impeditus timore et terrore tuo poterit mensurare iram tuam? » Sed prima expositio videtur melior: quoniam propositum Prophetae est ostendere magnitudinem irae Dei; non autem ostenditur ex eo quod aliquis perturbatus timore, non potest in eum intendere aciem mentis, sed ex eo quod homo valde timet, et ex magno timore colligit magnitudinem irae. Itaque illud, *pro timore*, accipiendum est pro *a timore*, vel *propter timorem*, vel *secundum*, aut *iuxta timorem*, ut clarior habetur in hebræo.

Vers. 14. 14. DEXTERAM TUAM SIC NOTAM FAC, ET ERUDITUS CORDE IN SAPIENTIA.

Ab hoc versiculo usque ad finem orat Propheta pro genere humano, ut sicut illud Deus juste punivit poena mortalitatis, ita misericorditer respicere et adjuvare dignetur in hujus vite mortalis peregrinatione. « Dexteram tuam sic notam fac, » id est, fac, Deus, ut jam tandem innotescat nobis dextera tua, qua nos suscipias et sustentas, et qua munera gratiae tue nobis abundanter tribuas. Fortasse etiam per « dexteram, » significatur Christus, quem Propheta promissum sciebat, et ut cito veniret, assidue precabatur. « Et eruditus corde in sapientia, » I Cor. vii, id est, et simul notos fac nobis homines eruditos corde in sapientia, id est, Prophetas et Apostolos, qui habebant cor vera sapientia eruditum, non ut sapientes hujus mundi, qui vel habent linguam eruditam, non cor; vel si cor eruditum gerunt, non sapientia divina et salutari, sed sapientia humana et perniciosa, quae « inflat, non ædificat. » In hebræo, ut nunc legitur, sic habetur, *dies nostros sic notos fac, et venimus corde sapienti*. Sed facile est

Christus per dexteram significatur.

videre quid legerint septuaginta Interpretes, nam non legerint ימי יאמנו, dies nostros; sed ימיך תמינה, dexteram tuam; nec legerunt ימי נבלי, venimus, sed יבלינו, nebulam, Prophetas; tamen sensus, qui ex hebræo colligitur, non est contemnendus; rogat enim Propheta, ut notos faciat nobis Deus dies nostros: id est, faciat ut intelligamus brevitate dierum vite nostrae, et non ipsi nos fallamus judicantes diuturnum id quod est brevissimum; nam si hoc intellexerimus, venimus ad Deum corde sapienti, et inquirimus bona futura, quae sunt aeterna, et contemnemus presentia, quae sunt brevissima.

15. CONVERTERE, DOMINE, USQUEQUO? ET DEPRECABILIS ESTO SUPER SERVOS TUOS.

Idipsum petit, sed oratione magis generali. « Convertere, Domine, usquequo? » id est, tu, Domine, avertisti a nobis faciem tuam, iratus nobis propter peccata nostra; sed aliquando tandem placatus convertere ad nos, et respice nos oculo benignitatis tuae, et deprecabilis esto super servos tuos, » id est, exorabilis esto; sine te exorari a servis tuis, quos ipse formasti, et alius ac sustentas in obsequium tuum. Illud, *usquequo*, posset accipi separatim, et cum interrogatione hoc modo: « Convertere, Domine; usquequo non converteris? Sed nulla est distinctio in textu hebræo, vel graeco, vel latino inter *convertere* et *usquequo*; ideo praestat illud, *usquequo*, accipere pro *aliquando*, ut supra diximus.

16. REPLETI SUMUS MANE MISERICORDIA TUA; ET EXULTAVIMUS, ET DELECTATI SUMUS OMNIBUS DIEBUS NOSTRIS.

17. LETATI SUMUS PRO DIEBUS, QUIBUS NOS HUMILIASTI, ANNIS QUIBUS VIDIMUS MALA.

Ii duo versiculi possunt ex hebræo verti per tempus praeteritum, ut verterunt Septuaginta Interpretes; possunt etiam verti partim per modum imperandi, seu deprecandi, partim per tempus futurum, ut vertit S. Hieronymus, qui sic habet: *Imple nos matutina misericordia tua, et laudabimus, et letabimur in cunctis diebus nostris; laetifica nos pro diebus, quibus afflictisti nos, et annis quibus vidimus mala*. Sed cum vertuntur per tempus praeteritum, vel subintelligendum est aliquid in hunc sensum: *Convertere, Domine, aliquando, et deprecabilis esto super servos tuos*, ut aliquando dicere possimus: « Repleti sumus mane misericordia tua, » etc.; vel certe, ut explicat S. Augustinus, Propheta praenuntiat res futuras per verba temporis praeteriti propter certitudinem praedictionis. Itaque versiculi isti non ad tempus vite, sed ad tempus patriae pertinent; tunc enim dicemus: « Repleti sumus mane misericordia tua, » id est, initio vere illius diei, quo Solem justitiae aspiciere coepimus sine ullius nubis interpositione et nocte, ac tenebris hujus vite recedentibus, repleti su-

mus magna illa misericordia tua, qua nullum locum miseriae relinquit, de qua scriptum est in Psal. cxi: « Qui coronat te in misericordia et miserationibus, qui sanat omnes languores tuos, qui replet in bonis desiderium tuum; » ideo « exultavimus et delectati sumus; » hoc enim solum restat hominibus beatis et liberatis a malis omnibus, ut exultent laudantes Deum, et delectentur fruente Deo. Nec solum letati sumus ob tantum cumulum honorum, sed etiam « letati sumus pro diebus, quibus nos humiliasti, » et pro « annis quibus passi sumus mala, » tum quia dulciora sunt bona post experientiam malorum; tum etiam quia patientia in malis haec nobis tanta bona promeruit, iuxta illud Apostoli, II Cor. xlii: « Quod momentaneum est, et leve tribulationis nostrae, supra modum in sublimitate aeternae gloriae pondus operatur in nobis. » Itaque nunc benedicimus dies illos et annos, qui nobis materiam patiendi praebuerunt, et Deo gratias agimus, qui nobis in tempore non peperit, ut parceret in aeternum.

Vers. 18. 18. RESPICE IN SERVOS TUOS ET IN OPERA TUA, ET DIRIGE FILIOS EORUM.

Posteaquam petivit summum bonum, quod est finis ultimus humanae naturae et omnium actionum nostrarum: nunc petit media, id est, gratiam bene operandi. Primum enim, iuxta praecipitum Domini, *Matth. v*: « querendum est regnum Dei, deinde justitia ejus. » Ait igitur: « Respice in servos tuos, » id est, illumina servos tuos atque accende ad amorem tuum. Deus enim sol est increatus, qui respiciendo illuminat et calefacit. Item: « Respice in servos tuos, » id est, oculo benevolentiae et favoris tui respice illos, ut tuos dirige, protege, auge, « et in opera tua, » id est, in opera bona, quae tu operari coepisti in illis. Omnia enim bona opera nostra dicitur Deus operari in nobis, quia ipso excitante et ajuvante fiunt, et sine illius gratia praeviente et comitante nulla essent. Nec solum servos tuos, sed etiam « filios eorum, » sive naturales, sive spirituales respice et dirige, ut parentes cum filiis, te dirigente, in via mandatorum perseverent, et ad patriam perlingeret mereantur aeternam. In hebræo legitur paulo aliter, videlicet, *apparet ad servos tuos opus tuum, et gloria tua super filios eorum*; sed Septuaginta non legerunt *apparet*, sive *videntur*; sed *vide*, deplura prima littera, quod significat *vide*, sive *respice*; deinde explicandi gratia addiderunt

Dolera sunt bona post experientiam malorum.

Deus est sol increatus, qui illuminat et calefacit.

conjunctionem, et verterunt: *Respice in servos tuos et in opera tua*; quamvis enim in hebraico sit, *opus tuum*, licuit tamen Interpretibus ad exprimere numero multitudinis. Illud autem, *et gloria tua*, hebraice *הדרתך hadareca*, legitur Septuaginta *hadrec*, solis punctis mutatis, quod *dirige*, a verbo *דרר darac*. Itaque lectio graeca non dissidet ab hebraica, quam habuerunt Septuaginta Interpretes. Sed et ipsa lectio hebraica, quam sequitur S. Hieronymus, bonum sensum habet: *Apparet opus tuum super servos tuos*, id est, operare in servis tuis per gratiam tuam opera bona, et sic manifeste operare, ut etiam alii videant opera eorum bona, et glorificent te Patrem eorum, qui in caelis es; et qui opera bona operaris in eis; et gloria tua similiter apparet super filios eorum, ut etiam in illis opereris opera bona, et per illos nomen tuum glorificetur.

19. ET SIT SPLENDOR DOMINI DEI NOSTRI SUPER NOS, ET OPERA MANUUM NOSTRARUM DIRIGE SUPER NOS, ET OPUS MANUUM NOSTRARUM DIRIGE.

Idipsum petit aliis verbis, ut ostendat se valde optare quod petit. Quod enim dixit: « Respice in servos tuos, » repetit nunc, dicens: « Et sit splendor Domini Dei nostri super nos; » Deus enim, ut diximus, respiciendo illuminat, avertendo faciem, in tenebris nos relinquit. Quod autem dixit: « Et in opera tua, » nimirum respice, nunc repetit, dicens: « Et opera manuum nostrarum dirige super nos, » id est, tu praesidens nobis, fac ut recte operemur, et regulam rectissimam. Addit: « Et opus manuum nostrarum dirige, » ut ostendat omnia opera revocari ad unum opus, quod est radix omnium, et in quo continentur omnia; hoc autem est opus charitatis, nam « qui diligit, legem implevit, » Rom. xiii; et: « Charitas patiens est, benigna est, » etc., I Cor. xiii. In hebræo, pro voce *splendor*, est *קוֹרֵן*, quod significat *decorem* et *dulcedinem*; sed *decor* et *splendor* in idem recidunt; et recte Septuaginta verterunt, *sit splendor*, quoniam decor lucis splendor est, « Deus autem lux est, et tenebrae in eo non sunt ullae, » I Joan. i; et « Pater luminum est, » Jacob. i. Item pro verbo *dirige*, est in hebræo *יָרַד*, quod non solum *dirigere*, sed etiam *stabilire* significat. Itaque sensus erit: Opus manuum nostrarum perseveranter dirige, ut non solum directo in bonis operibus, sed etiam perseverantia postuletur.

V. v. — *Laus Cantici David.*

4. Qui habitat in adjutorio Altissimi, in protectione Dei caeli commorabitur.

xi.

V. s. h.

Qui habitat in abscondito Excelsi: in umbraculo Domini commorabitur:

s.

2. Dicit Domine : Susceptor meus es tu, et refugium meum : Deus meus, sperabo in eum.

3. Quoniam ipse liberavit me de laqueo venantium, et a verbo aspero.

4. Scapulis suis obumbrabit tibi, et sub penis ejus sperabis.

5. Sicut circumdabit te veritas ejus : non timebis a timore nocturno :

6. A sagitta volante in die, a negotio perambulante in tenebris, ab incursu, et daemone meridiano.

7. Cadent a latere tuo mille, et decem millia a dextris tuis ; ad te autem non appropinquabit.

8. Verumtamen oculis tuis considerabis, et retributionem peccatorum videbis.

9. Quoniam tu es, Domine, spes mea : Altissimum posuisti refugium tuum.

10. Non accedet ad te malum, et flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.

11. Quoniam angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis.

12. In manibus portabunt te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.

13. Super aspidem et basiliscum ambulabis, et conculcabis leonem et draconem.

14. Quoniam in me speravit, liberabo eum : protegam eum, quoniam cognovit nomen meum.

15. Clamabit ad me, et ego exaudiam eum : cum ipso sum in tribulatione : eripiam eum, et glorificabo eum.

16. Longitudine dierum replebo eum, et ostendam illi salutem meam.

Argumentum. — Docet vates quam tutus vivat ab omni malo is, qui se totum firma fiducia Deo credit custodiendum, in omnibus generis periculis, et se suaque omnia ei committit et perimit. Aliqui ad pestilentiam vers. 6 mentionem omnia accommodant : exacte. Imo hæc de certis calamitatibus querendis valde laborandum esse, nam etiam sine inquisitione temporis et occasionis, qua scriptam sit, intelligi carmen potest. Personarum enallage in hoc Psalmo frequentioris sunt quam in ullo alio, quæ et in unius versus variis membris variant. Hinc Michaelis duos per omnem Psalmum sibi respondere choros existimat, alterum Deo confidentium in adversis, alterum hos ad spem erigentium, eorumque admirantium felicitatem. Prior chorus loqui ei videtur vers. 1-2, secundus respondere vers. 3-8, denuo loqui primus in primo versus noni hemistichio, atque inde usque ad finem vers. 13 secundus, tandem autem Deus interlocutor venire. Quod et Maurero placuit. Hanc itaque chororum alterationem, quamvis de ea dubium aliquod nobis superat, tamen in nostra versione observare ad faciliorem carminis intelligentiam conducet.

1. Qui sedet in latibulo Altissimi,
in umbra Omnipotentis pernoctat.
2. Dico ad Jovam : Refugium meum et arx mea!
mi Deus, in quo fiduciam colloco.

3. Nam is eripit te a laqueo aucupis,
a peste perniciose (propr. *malorum*).
4. Penna sua tegit te,

Dicens, Domine, spes mea, et fortitudo mea : Deus meus : confidam in eo.

Quia ipse liberabit [al. *liberavit*] te de laqueo venantium, de morte insidiarum.

In scapulis suis obumbrabit tibi, et sub alis ejus sperabis : scutum [*h. hasta*] et protectio veritas ejus.

Non timebis a timore nocturno : a sagitta volante per diem,

a peste in tenebris ambulante, a morsu insidiantis meridie.

Cadent a latere tuo mille, et decem millia a dextris tuis : ad te autem non appropinquabit.

Verumtamen oculis tuis videbis [*h. expectionem*] : et ultionem [*h. expectionem*] impiorum cernes.

Tu enim [al. *autem*] es, Domine, spes mea : Excelsum posuisti habitaculum tuum.

Non accedet ad te malum, et lepra non appropinquabit tabernaculo tuo.

Quia angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis.

In manibus [*h. palmis*] portabunt te : ne forte offendant ad lapidem pes tuus.

Super aspidem et basiliscum calcabis : conculcabis leonem et draconem.

Quoniam mihi adhæsit, et liberabo eum : exaltabo eum, quoniam cognovit nomen meum.

Invocabit me, et exaudiam eum : cum ipso ego in tribulatione, eruam eum, et glorificabo eum.

Longitudine dierum implebo [*h. satiabo*] eum, et ostendam illi salutem meam.

et sub alis ejus refugium habes ;
scutum et clypeus est fides ejus.

5. Non est quod timeas a terrore noctis,
a sagitta quæ volat interdiu :

6. A peste, quæ in caligine incedit ;
a lue (vel *exitio*), quæ vastat meridie.

7. Quodsi cadunt a latere tuo mille,
et decem millia a dextera tua :

ad te non appropinquat malum.

8. Tantum oculis tuis spectas (aliorum stragem).
et retributionem improborum vides.

9. Nam tu, Jova, refugium meum es.

Altissimum posuisti præsidium tuum.

10. Non obvenit tibi malum,
et plaga non appropinquat ad tentorium tuum.

11. Nam angelos suos mandat tibi (tua causa),
ut custodiant te in omnibus viis tuis.

12. Super manibus portant te,
ne offendant ad lapidem pes tuus.

13. Super leone et aspide gradieris,
calcas leunculum et draconem.

14. Quoniam mihi adhæret, eripiam eum ;
exaltabo eum, quia novit nomen meum.

15. Invocabit me, et exaudiam eum,
cum eo ego ero in angustiis,
extraham eum et glorificabo eum.

16. Longitudine dierum satiabo eum,
et videre (experiri) faciam eum salutem meam.

NOTE.

Vers. 1. *Pernoctat*, i. e. permanet. Sensus : Qui Dei se concedit fidei et tutelæ, is tutus erit. Michaelis : Quem in suam tutelam suscepit Deus, ejus curam nunquam deponet. Semel in ejus domum (umbram) hospes admissus, nocti etiam, periculique tempore, hospitio ejus fruetur. Dathius quoque imaginem h. l. deproptam existimat a jure hospitii, quod in Oriente imprimis summe sanctitatis habetur. Alius, qui *habitavit... qui in umbra... qui dicit... ipse Deus* (vers. 3) *liberabit te*, pro *evn*. — Vers. 2. *Dico* : 4 futuri pers., non vero particip. *benoni dicens*. Alii, *arx mea* es tu : minus recte. — Vers. 3. *Laqueus, pestis, calamitatum imagines*. — Vers. 5. *Alexandrinus socherah* pro particip. verbi *sachar, circumdare*, habuit. — Vers. 6. Iterum *Alexandrinus deber* accepit pro *dabar*, ut vers. 3, *ishoud* vero pro *veshad*. Suo autem *עֲבָרָתָא*, quod pro hebr. *keleb* posuit, Agellius recte monet eum non *incursum*, ut *Vulgatus* transtulit, sed morbi genus acutissimo dolore et morsu stimulantis indicare voluisse. — Vers. 9. Qui chori alternationem huic Psalmo inesse negant, intelligunt *dixisti enim ante nam tu, Jova*. — Vers. 13. *Leo et draco*, robur et astutia. — Vers. 14. *Exaltabo*, in alto loco tutum eum præstabo.

cludit, « sperabo in eum, » id est, firmiter statuo semper sperare in eum in omni periculo et tentatione; quod B. Job faciebat, cum diceret: « Etiam si me occiderit, in ipso sperabo, » Job. xiii.

Verz. 3. 3. QUONIAM IPSE LIBERAVIT ME DE LAQUEO VENANTIIUM, ET A VERBO ASPERO.

Variant hoc loco codices; nam in hebræo et græco legimus, *liberabit te*. S. Hieronymus et S. Augustinus in *Commentario* hujus Psalmi, et S. Gregorius, lib. VI *Moral.*, cap. xv, legunt, *liberabit me*. Editio nostra Vulgata habet, *liberavit me*; quomodo legit etiam S. Bernardus, *serm.* 3 in hunc Psalmum. Res non est magni momenti; sed si legatur in secunda persona, verba erunt Prophetæ, et continuabuntur cum sequentibus; si legatur in prima persona, erunt verba hominis justi, et continuabuntur cum præcedentibus; sic etiam, si legatur verbum temporis futuri, erit promissio; si temporis præteriti, erit confessio; beneficium autem, quod hic commemoratur, idem omnino est, sive exprimitur in prima persona, sive in secunda, sive in præterito, sive in futuro. Nos editionem nostram sequimur. Ergo vir justus, qui dixerat: « Sperabo in eum, » subjungit rationem: « Quoniam ipse liberavit me de laqueo venantium, et a verbo aspero. » Quibus verbis duo beneficia continentur, unum temporale, spirituale alterum: beneficium temporale est liberatio ab insidiis, dolis, fraudibus malorum hominum, ex quibus detrimenta temporalia oriuntur; fraudes enim sunt laquei, verbum asperum est detrimentum quod inde sequitur: verbum enim apud Hebræos passim accipitur pro ipsa re. Et quoniam fraudes et doli plerumque fiunt per instrumentum lingue, ideo Ecclesiasticus, cap. ii, dicit: « Liberasti me a laqueo lingue iniquæ. » Deus igitur singulari providentia sua fecit, et faciet deinceps, ut justis confidentibus in adjutorio Altissimi non obsint fraudes et insidie impiorum. Alterum beneficium est longe majus, liberatio videlicet a tentationibus demonum: tanta est enim demonum versutia, ut non immerito homines quantumvis prudentes cum demonibus comparati bestiolæ esse videantur. Igitur venatores demones sunt, de quibus Apostolus dicit: « Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem et in laqueum diaboli, » I *Tim.* vi; et: « Respicant a diaboli laqueis, a quo captivi tenentur, » II *Tim.* ii. Sunt autem demones et plurimi numero, ut aërem istum caliginosum ferme totum replent, teste S. Hieronymo in cap. vi *ad Ephes.*; et potentissimi ac ferocissimi, ut in Scripturis leonibus et draconibus conferantur, I *Petri* v, et *Apocal.* xii. Neque aliud negotium habent, quam assidue « rugiendo circum quærentes quem devorent: » Que si serio et attente cogitaremus, cum timore et tremore magno vigilarem in orationibus, non minus quam fecisse

Venatores enim demones.

Danielem credibile est, cum esset in lacu leonum, et tres pueros in camino ignis ardentis. Laquei sunt omnes res create, quæ sensus humanos oblectare possunt, sive quæ concupiscentiam carnis, vel concupiscentiam oculorum, vel superbiam vite irritare solent; de quibus dicit Sapiens: « Creature facte sunt in muscipulam pedibus insipientium, » *Sap.* xiv; et: « In medio laqueorum ingredieris, » *Eccle.* ix. Verbum asperum est mors anime, quam incurrit qui laqueis istis capitur; sic enim verit ex hebræo S. Hieronymus: *Liberabit te de laqueo venantium et de morte insidiorum*; nam, ut supra diximus, per verbum res ipsa intelligi debet. Quod si quis velit per verbum asperum, proprie verbum ipsum accipere, poterimus per verbum asperum intelligere sententiam judicis supremi: « Ite, maledicti, in ignem æternum; » vel, ut docet S. Bernardus, *serm.* 3 in hunc Psalmum: « Tollatur impius, ne videat gloriam Dei; » hoc enim verbo nihil asperius cogitari potest, cum eo significetur privatio omnium honorum, et cumulus omnium malorum non temporalis, sed æternus; hanc sententiam justissimi judicis Dei juste merentur, qui voluntarie laqueis venantium demonum se implicari sinunt.

4. SCAPULIS SUIS CIRCUMBRADIT TIBI, ET SUB PENNIS EIUS SPERABIS. Verz. 4.

Incipit nunc Propheta ipse loqui, et confirmat verba hominis justi, ac si dicat: Merito dixisti: « Sperabo in eum, quoniam ipse liberavit me de laqueo venantium, et a verbo aspero. » Vere enim liberavit te, et deinceps semper liberabit ab omni periculo; nam dum eris parvulus et impar hostibus tuis, fovebit te sub alis suis, quomodo aquila, vel gallina fovet pullos suos; quando autem creveris, et per te pugnare poteris, dabit tibi scutum firmissimum, per quod invulnerabilis esse poteris; sed in hoc versiculo explicatur solum prior similitudo, in sequenti explicatur posterior. In Scripturis sanctis duobus avibus comparatur Deus, aquilæ et gallinæ. *Deut.* xxxii: « Sicut aquila provocans pullos suos, et super eos volitans, » *Matth.* xxiii: « Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos. » Aquila erat Deus ante incarnationem, gallina factus est post incarnationem; vel, si placeat ad Christum omnia referre, Christus, ut Deus, est aquila; ut homo, gallina; vel Christus homo tempore mortalitatis sue gallina fuit, post resurrectionem aquila. At igitur: « Scapulis suis obumbrabit tibi, » id est, Deus instar aquilæ vel gallinæ sub alis suis te colliget, et sic scapulis suis obumbrabit tibi, ut neque ab ardore solis, neque a pluvia et ventis, neque a morsibus milvorum timeas; quare tutissime « sub penis ejus, » id est, sub ejus protectione et defensione constitutus, sperare poteris liberationem et incolumitatem.

In Scripturis Deus dicitur avibus comparari, aquilæ et gallinæ.

5. SCUTO CIRCUMDABIT TE VERITAS EJUS, NON TIMEBIS A TIMORE NOCTURNO.

6. A SAGITTA VOLANTE IN DIE, A NEGOTIO PERAMBULANTE IN TENEBRIS, AB INGRESSU ET DEMONIO MERIDIANO.

Explicat nunc Propheta alteram similitudinem pro majoribus, qui per se pugnare possunt; hos enim Deus armat scuto admirabili. Finxerunt poete Achillem et Æneam scuto quodam celesti donatos fuisse, ut invulnerabiles fierent; sed ille fabule sunt. Ille autem clypeus, de quo loquitur David, vere clypeus celestis est, et invulnerabilis reddit eos, qui ipso bene uti sciunt, et dicit Propheta: « Scuto circumdabit te, » quoniam scutum non est simile galeæ quæ solum caput tegit, vel lorice quæ tegit pectus et scapulas; sed est generalis quædam defensio, cum possit atollit, demitti, converti ad omnes partes, et opponi omnibus ictibus. « In omnibus, inquit Apostolus *ad Ephes.* v, sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere. » S. Hieronymus ex hebræo verit, *scutum et protectio veritas ejus*. Sed facile est videre quæ fuerit causa diversæ translationis; nam S. Hieronymus legit כוּרַח, *veseherah*, et *protectio*; Septuaginta vero Interpretes legerunt *ισχυροεα*, *circumdabit te*. Facile autem fuit negligentia librorum mutari primam et ultimam litteram. Mellior est autem lectio quam Septuaginta Interpretes habuerunt, quam ea sit, quam habuit S. Hieronymus; nam verbum כוּרַח *circuire et circumdare* significat; nomen כוּרַח *socherah, scutum rotundum* proprie designat; non est autem verisimile Prophetam scripsisse *scutum et scutum*; ad quam repetitionem vitandam S. Hieronymus verit, *scutum et protectio*, quamvis illa vox proprie non *protectionem*, sed *scutum* significet. Porro scutum hoc veritas est; sic enim dicitur est: « Scuto circumdabit te veritas ejus, » ac si dictum esset: *Circumdabit te veritas Domini instar scuti, vel clypei*. Veritas Domini in Scripturis sacris duobus modis accipitur, uno modo pro veracitate et constantia in servandis promissis, ut in *Psal.* lxxxviii: « Veritas mea et misericordia cum ipso; » et infra: « Misericordiam meam non dispergam ab eo, neque nocebo ei, » id est, non decipiam eum, in veritate mea; altero modo pro veritate fidei revelata per Apostolos et Prophetas, de qua dicitur *Joan.* xvii: « Sermo tuus veritas est; » et *Proc.* xxxi: « Omnis sermo Domini clypeus ignitus est; » et *ad Ephes.* vi: « In omnibus sumentes scutum fidei, » id est veritatis, quæ sola fide percipitur, cum sit veritas supernaturalis. Utraque veritas clypeus est optimus ad propulsanda jacula omnia inimici, sive in prosperis, sive in adversis; nam veritas promissionum Dei est immobilis et firma, ut de ea dici possit: « Cælum et terra transibunt, verba autem mea non præteribunt, » *Luc.* xxi. Est enim

Veritas Domini in Scripturis duobus modis accipitur.

veritas Dei, quasi terra solida, in qua anchora spei tutissime figitur. Anchora, dum per aquam descendit, non firmat navim, quoniam aqua est elementum liquidum et instabile; at dum terre adheret, firmissime navim retinet. Sic spes nostra, dum adheret promissionibus hominum, non potest non semper nutare; sed cum in Dei veritate figitur, firmissima permanet: « est enim Deus verax, omnis autem homo mendax, » inquit Apostolus *ad Rom.* iii. Et quis ei nocere poterit, qui protectionem promittit Deus, qui mentiri non potest? Nec minus veritas fidei instar scuti protegit, dum nos certos reddit, esse post hanc vitam paratam justis felicitatem æternam, et impiis supplicia sempiterna: futurum judicium in novissimo die, in quo singuli homines rationem exactissimam reddent judici Deo omnium operum, verborum, cogitationum, desideriorum, omissionum, denique otiosi cujuslibet, brevissimique sermonis. Hæc enim et similia, quæ veritas fidei nobis ostendit, facile proterege nos possent ab omni tentatione, tam in rebus prosperis quam in adversis, si hoc scuto assidue uteremur, id est, si veritates fidei assidue et fideliter cogitaremus. Quis enim non fortiter adversus terrores omnes persistet, si attentè cogitet illa verba Domini, *Matth.* x: « Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere; sed potius timele eum qui potest corpus et animam perdere in gehennam. » Et quis vana blandimenta sæculi, et injusti lucri occasiones non facile spernet, si verba illa celestis Magistri serio considerare voluerit, *Matth.* xvi: « Quid prodest homini, si mundum universum lucretur, anime vero suæ detrimentum patiat? » aut: « Quam dabit homo commutationem pro anima sua? » Sequitur: « Non timebis a timore nocturno, » etc. In quibus verbis Propheta explicat generatim pericula, in quibus averiendis scuto veritatis opus habemus. Sunt autem verba valde obscura, et a Scriptoribus varie exponuntur. Due videtur expositiones præcipuæ. Una S. Augustini, qui per *timorem nocturnum* intelligit tentationem levem, sed occultam; per *sagittam volantem in die*, tentationem levem, sed manifestam; per *negotium perambulans in tenebris*, tentationem gravem, sed occultam; per *demonium meridiano*, tentationem gravem, sed manifestam. Altera est S. Bernardi, *serm.* 6 in hunc Psalmum, qui per *timorem nocturnum* intelligit tentationem pusillanimitatis; per *sagittam volantem in die*, tentationem vana gloria; per *negotium perambulans in tenebris*, tentationem ambitionis vel avaritiæ; per *demonium meridiano*, tentationem operis mali sub specie boni. Possumus addere tertiam expositionem, quæ ex parte S. Joannis Chrysostomi esse videtur, ut per *negotium* intelligatur tempus adversitatis; per *diem*, tempus prosperitatis; et hic sit sensus: « Non timebis a timore nocturno, » id est, in nocte adversitatis non timebis ab his rebus, quæ non le-

dunt, si non timeantur: talia sunt detractio-
 convicia, contumelie, quæ nocent illi a quo di-
 cuntur, non illi in quem dicuntur, nisi ipse ti-
 mendo, et eas magnificando seipsum ledat.
 « A sagitta volante in die, » id est, in die prosperi-
 tatis, non timebis verba laudantium et adulan-
 tium, quæ superbiis gignunt, et instar sagitta-
 rum occidunt incautos. « A negotio perambulante
 in tenebris, » id est, in tenebris adversitatis non
 timebis veras calamitates et persecutiones, quas
 homines impii negotiando negotia iniquitatis in-
 ferunt justis. « Ab incurso et demonio meridiano, »
 id est, in meridie prosperitatis, non timebis a
 gravissimis et notissimis sceleribus ad quæ nimia
 opulencia, vel potentia illos impellit. Possumus
 et quartam expositionem adjungere, quæ præter
 cæteras simplex et literalis esse videtur, ut sen-
 sus sit: Non timebis ulla pericula, neque nocu-
 rna, neque diurna. Illud enim: « Non timebis
 a timore nocturno, » significat, non afficeris ti-
 more ab ulla re, quæ nocturno tempore timorem
 incutere potest. Accipitur enim timor pro re quæ
 finitur, ut I Petri III: « Timorem eorum ne ti-
 mueritis. » Sicut spes accipitur pro re sperata,
 et desiderium pro re quæ desideratur, ad Tit. II:
 « Expectantes beatam spem, » id est, beatitudi-
 nem quæ speratur; et Psalm. LXXVII: « Deside-
 rium eorum attulit eis, » id est, rem quam desi-
 derabant. Illud autem, a sagitta volante in die,
 significat, non timebis offensionem, sive calami-
 tatem ullam diurnam. Ponitur enim sagitta pro
 quacumque re quæ ledere potest interdum, spes
 videlicet pro genere. Illud vero, a negotio per-
 ambulante in tenebris, est repetitio et explicatio il-
 lorum verborum, « non timebis a timore nocturno; »
 significat enim negotium perambulans
 in tenebris nocturnis. Vox hebraica דָּבָר *dabar*
 significat proprie *verbum*; sed accipitur pro re qua-
 cumque, quomodo etiam accipitur *negotium* pro
 quacumque actione, quæ ledere potest. S. Hiero-
 nymus vertit, a peste in tenebris ambulante, quia
 legit *deber*, quod significat *pestem*; sed Septua-
 ginta Interpretes legerunt *dabar*, quod significat
verbum, id est rem omnem. Illud denique, ab in-
 cursu et demonio meridiano, est repetitio et expli-
 catio illorum verborum: « A sagitta volante in
 die; » significat enim incursum et demonium me-
 ridianum, omnem occursum malum, sive omnem
 læsionem, omnem ærumnam quæ accidere pos-
 test in die, atque adeo in ipso tempore meridi-
 ano. S. Hieronymus vertit, a morsu insanientis
 meridiæ. Sed verbum hebraicum קֶטֶב *keteb* signi-
 ficat *morsum*, et *caecidum*, et *rusnam*; ideo Septua-
 ginta Interpretes non male verterunt, *incursum*,
 ut designarent generatim omnem occursum ma-
 lum. Vox autem יָשׁוּב *iasub*, quam S. Hieronymus
 vertit *insanientis*, videtur Septuaginta Interpretes
 legisse, litteris transpositis, יָשׁוּב, quod significat,
 et *demonio*. Vocat autem David demonium meri-
 dici, sive meridianum, omnem aggressorem ro-

Quid sit
 dicitur

bustum et potentem, qui non timet in ipso meri-
 die nocere et ledere; quoniam enim demon
 princeps est omnium iniquorum et malefactorum,
 recte transfertur hoc nomen ad omnes iniquos et
 malefactores, præsertim audaces et robustos. In
 summa, continetur in omnibus his verbis gene-
 ralis promissio, quæ securi redduntur ab omni
 periculo nocturno et diurno, qui confidunt in
 Deo, et armati sunt clypeo veritatis; nam: « Si
 Deus pro nobis, quis contra nos? » Rom. VIII; et:
 « Quis est qui vobis noccat, si boni temulatores
 fueritis? » I Petr. cap. III.

7. CADENT A LATERE TUI MILLE, ET DECEM
 MILLIA A DEXTRIS TUIS; AD TE AUTEM NON APPRO-
 PINQVABIT.

Pergit Propheta, et describit victoriam homi-
 nis justi confidentis in Deo, et rite utentis clypeo
 veritatis. Possunt autem illa verba: « Cadent a
 latere tuo, » exponi de sagittis, ut vult Euthy-
 mius; vel de hostibus, ut docent Theodor. tus et
 S. Bernardus; vel de commilitonibus, ut indicat
 S. Augustinus. Omnia sunt vera, sed expositio
 S. Augustini videtur antepenenda. Nam sagitte
 quidem repercutiæ a seuto, cadent in magna copia;
 sed non satis est ad victoriam sagittas repel-
 lere, nisi etiam occurrat timori nocturno, nego-
 tium perambulans in tenebris, et demonio me-
 ridiano. Itaque prima expositio non plene hunc
 locum explicat. Altera expositio melior, duobus
 modis potest intelligi: uno modo, ut hostes di-
 cantur casuri felici casu; quod tunc fit, cum infi-
 deles convertuntur ad fidem, et peccatores con-
 vertuntur ad justitiam, et sic prosternuntur et oc-
 ciduntur, ut moriantur peccato, et de hostibus
 fiant amici. Altero modo, ut hostes dicantur ca-
 suri infelici casu, quod fit cum hostes iustorum,
 sive demones, sive homines mali, repelluntur a
 justis, et non solum non obtinent victoriam, sed
 etiam victi prosternuntur et cadunt: nec solum
 non lærantur nova gaudia, sed graviora sibi ipsis
 præparant supplicia. Tertia expositio verissima est,
 et simplex, ac literalis; vult enim Propheta justos
 admonere, ut magnificent gratiam hujus victo-
 riæ, quæ rara sit, et ad paucos omnino pertinet:
 « Cadent » enim in hoc prelio ex commilitonibus
 « mille a latere, et decem millia a dextris, ad
 ipsum autem non appropinquabit neque timor
 nocturnus, neque sagitta volans in die, neque ne-
 gotium perambulans in tenebris, neque demoni-
 um vastans et sæviens in meridie. Porro per
 latum videtur intelligi sinistra, cui opponitur dex-
 tera: et quidem mille dicuntur casuri a latere, id
 est, a sinistra, et decem millia a dextris, quoniam
 per sinistram intelligitur adversitas, per dexte-
 ram prosperitas. Multo autem plures ex homini-
 bus cadunt et pereunt ex prosperitate, quam ex
 adversitate. Prosperitas enim dat occasionem sur-
 perbiæ, deliciis, licentiæ, audaciæ, et aliis in ge-

Multo
 plures
 cadunt
 ex pro-
 speritate

quam ex
 adversi-
 tate.
 tus malis: adversitas vero reddit homines humi-
 les, castos, patientes. « Tribulatio enim, ut ait
 Apostolus ad Rom. V, patientiam operatur. »
 Jam vero numerus ille mille, et decem millium,
 nihil aliud significat nisi multos casuros a sinis-
 tris, sed multo plures a dextris: quomodo accipi-
 untur in numeri lib. I Reg. cap. X: « Saul percussit
 mille, et David decem millia. » Et Deut. XXXII:
 « Quomodo persequatur unus mille, et duo fugent
 decem millia. »

8. VERUMTAMEN OCULIS TUIS CONSIDERABIS, ET
 RETRIBUTIONEM PECCATORUM VIDEBIS.

Ite est nova causa lætitiæ homini justo, cui
 non solum promittitur victoria, sed etiam quod
 sit cum magna voluptate visurus propriis oculis
 inimicos suos jacentes, et pro meritis punitos,
 quæ promissio impletur aliquando in hac vita.
 Sic enim videntur filii Israel Egyptios mortuos,
 et jacentes in litore maris Rubri, Exod. XIV. Sic
 videntur Moses et Aaron absorberi vivos a terra
 Oathan et Abiron, Num. XVII. Sic Ezechias vidit
 cadavera prostrata exercitus Sennacherib, IV Reg.
 cap. XVII. Sic Judith, et populus Dei, vidit caput
 Holophernis amputatum, et exercitum ejus fu-
 sum et fugatum, Jud. cap. XV. Sed plenissime im-
 plebitur hæc promissio in die novissimo: tunc
 enim videlimum omnes inimicos nostros humili-
 gantes, inermes et nudos, et sine ullis viribus,
 et pæne sempiternæ addictos. « Verumtamen,
 inquit Propheta, oculis tuis, » id est, non ex au-
 ditu et fama cognosces, sed tu ipse cernes, illis
 ijs oculis, quibus vidisti arma hostium, et pe-
 ricula; qui quidem oculi tunc proprie tui erunt
 post resurrectionem: nunc enim quomodo tuis sunt,
 quos te invito curiositas aperit, somnus claudit,
 fumus affligit, senectus obscurat, mors exstinguit?
 « Considerabis, » id est, non obiter, et per
 transitum videbis, sed diligenter et accurate con-
 siderabis omnes hostes tuos, qui sint, quot sint,
 quid meruerint, quid patiantur. « Et retributio-
 nem peccatorum videbis, » id est, et tunc plane
 perspicies quam mercedem habeant omnes im-
 piorum labores. Ex quo existet pulcherrima spes
 rerum: nunc enim omnia confusa et pertur-
 bata esse videntur; nam cum pæna debeatur
 culpæ, et præmium virtuti, sæpe accidit ut justus
 affligatur, et iniqui honorentur, et per hoc justus
 copuletur dolor, et iniquitati conjungatur
 gaudium; sed in die novissimo omnia ponentur
 suo loco, et pæna retribuetur culpæ, etique jungetur
 insolubili nexu, et major pæna majori
 culpæ reddetur, et minor minori: et contra, nexu
 pariter insolubili præmium adjungetur justitiæ,
 et majori justitiæ majus præmium, et minus mi-
 nori reddetur: et tunc implebitur quod dicitur
 in Psalm. LVII: « Lætabitur justus, cum viderit vin-
 dictam, » id est, cum retributionem peccatorum
 viderit: non quidem lætabitur ob calamitates
 miserorum, sed ob decorem justitiæ e. sapientiæ

divinæ, quæ splendebit mirum in modum in
 suppliciis impiorum.

9. QUONIAM TU ES, DOMINE, SPES MEA; ALTIS-
 SIMUM POSUISTI REFUGIUM TUUM.

Hic versiculus facilis est quoad verba, quæ
 sunt omnia declarata in explicatione primi et secun-
 di versiculi: sed de connexion non levis
 questio est; nam in verbis præcedentibus loque-
 batur Propheta cum homine justo, dicens: « Ocu-
 lis tuis considerabis, et retributionem peccatorum
 videbis; » nunc videtur loqui cum Deo, dum ait:
 « Quoniam tu es, Domine, spes mea; » et non
 apparet quorsum hæc dicat. Et rursus verba se-
 quentia: « Altissimum posuisti refugium tuum, »
 ad hominem justum dirigi videntur, sed non appa-
 ret ulla connexio. Theodoretus et quidam alii
 volunt subintelligi verbum dixisti, ut hic sit sen-
 sus: Quoniam dixisti: Tu es, Domine, spes mea,
 ideo Altissimum posuisti refugium tuum. Euthy-
 mius et alii nihil existimant subintelligi debere:
 sed verba priora hujus versiculi esse hominis
 justus, verba posteriora esse Prophetæ; jam enim
 admonimus Psalmum esse dramaticum, et ad
 formam dialogi factum, ut quavis non designentur
 nominatim personæ, tamen nunc Propheta,
 nunc homo justus, nunc Deus loqui intelligatur.
 Igitur postquam Propheta viro justo dixit: « Scap-
 ulis suis obumbrabit tibi Deus, » ut gallina pullo;
 et « seuto circumdabit te, » ut imperator militem;
 et « non timebis timore nocturno, » vel « diurno; »
 et multi hinc inde a dextris et a sinistris cadent,
 sed tibi malum non appropinquabit, quin potius
 devictos hostes oculis tuis videbis: justus vir his
 auditis interloquitur, et ad Deum conversus di-
 cit: « Quoniam tu es, Domine, spes mea, » id
 est, vera sunt quæ audivi; sed ideo vera sunt,
 quoniam tu es, Domine, spes mea, non confido
 in viribus et armis meis, non in viribus et armis
 amicorum meorum, sed in te uno confido, qui
 es unica et tota spes mea; dicitur autem Deus
 ipse spes iustorum, quoniam justus non sperat
 solum auxilium a Deo, sed ipsum Deum sperat
 sibi fore veluti arcem munissimam, ad quam
 confugientes tempore persecutionis, et in qua per
 contempnam et charitatem, perque orationem et
 fidem patientiam habitantes, nihil adversi pati
 possint. Atque hoc bene Propheta intellexit, et
 ideo subiunxit: « Altissimum posuisti refugium
 tuum, » quasi diceret: Recte ac sapienter posuisti
 Deum spem tuam; sic enim refugium tuum constituisti
 in arce omnium altissima et munissima,
 ad quam (ut in versiculo sequenti dicitur) nul-
 lum malum peringere poterit. Ubi observandum
 est, per Altissimum, non intelligi rem aliquam
 altissimam, sed ipsum Deum, ejus unum ex no-
 minibus est « Altissimus: » nam in hebræo ha-
 betur אֱלֹהֵינוּ, quod est unum ex decem nomi-
 nibus Dei, et significat Altissimum, sive Excelsum;
 et in graeco habetur ὑψιστος, generis masculini, et

Nomen
 Dei est
 Altissi-
 mus.

καταργησιν, generis feminini. Ex quo intelligimus nomen Altissimum non esse adjectivum, quod cum substantivo refugium concordari debeat, ut sensus sit: Posuisti tibi refugium altissimum, sed elegisti tibi Deum, qui dicitur et est Altissimus, in domum sive arcem refugii.

Vers. 10. 40. NON ACCEDET AD TE MALUM, ET FLAGELLUM NON APPROPINQUABIT TABERNACULO TUO.

Explicat nunc Propheta quid boni consequatur iustus ex eo, quod refugium sibi constituit in Altissimo, ac dicit eum tutissimum fore ab omni malo. Duplex est malum, culpe et poenae. Malum culpe absolute et simpliciter malum est, ideo de malo culpe intelligimus: « Non accedet ad te malum; » malum poenae non est simpliciter malum, propterea de malo poenae explicandum existimamus id quod sequitur: « Et flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo. » Malum culpe esse malum absolute et simpliciter, malum poenae non item; ex eo constat, quod malum culpe facit hominem malum, malum poenae non facit malum, sed miserum: malo culpe nemo bene uti potest, malo poenae bene uti possumus. Malum culpe non potest dici bonum, quia non est iustum, cum sit iniquitas: neque est utile, cum is qui peccat semper plus perdat, quam lucratur; malum poenae bonum dici potest, cum sepe sit iustum et utile. Mali culpe non est auctor Deus, qui est auctor omnis boni: malum poenae a Deo est iudice iusto. Denique id etiam colligitur ex verbis Prophetae: nam, cum dicit, « non accedet ad te malum, » loquitur de malo quod in nobis est, et extra nos esse non potest, et tale est malum culpe, quod non nisi intra nos, id est, in libero nostro arbitrio esse potest, cum addit, « et flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo, » loquitur de malo quod potest locum habere in rebus nostris, in liberis, in servis, in domo, in agris, in substantia reliqua, et tale est malum poenae. Sed existit non levis dubitatio de veritate huius promissionis: nam David unus erat ex iustis et confidentibus in Deo, et tamen ad eum accessit malum culpe, adulterium, et homicidium; et flagellum, imo flagella multa appropinquaverunt tabernaculo ejus: sic enim ipse dicit in Psalm. lxxxi: « Lavi inter innocentes manus meas, et fui flagellatus tota die, » quod idem dicit potest de Job, Tobia, Prophetis et Apostolis, et de ipso Christo, quod ad flagellum attinet: omnes enim flagellati sunt, imo « Deus ipse flagellat omnem filium quem recipit, » ad Hebr. cap. xii. Duae sunt responsiones, quae dari possunt ad hanc dubitationem. Prior est, hanc promissionem non pertinere ad hanc vitam, sed ad futuram, quando implemum erit illud: « Oculis tuis considerabis, et retributionem peccatorum videbis; » tunc enim in tabernaculum caeleste ingressi, tutissimi erimus ab omni malo tam culpe, quam poenae: nam ideo « confortavit Deus se-

Duplex est malum, culpe et poenae.

Mali culpe auctor Deus non est.

ras portarum caelestis Jerusalem, » ut dicitur Psalm. cxlvii, « et posuit fines ejus pacem, » ut flagellum ad ipsam appropinquare non possit. Posterior solutio est, pertinere quidem hanc promissionem ad tempus huius vite, sed sano modo esse intelligendam: nam non accedet malum culpe ad electos iustos, et in Deo confidentes; non quod peccare non possint, sed ipsa per divinam et singularem providentiam quam quibus peccatum ipsis cooperabitur in bonum: quoniam permittit Deus eos in peccatum labi, ut inde fiant humiliores et cautiores, et tanto magis accendantur in amorem Dei, quanto se agnoscent ejus gratiae et misericordiae magis debitores. Sic de S. Petro dicit B. Gregorius homil. 21 in Evangelio, quod idem de S. Apostolo Thoma, et S. Maria Magdalena, aliisque permultis dicit potest. Flagellum vero, id est, malum poenae non appropinquabit tabernaculo ipsorum, quoniam ipsi habitantes per desiderium in caelesti tabernaculo, et conversantes cum Apostolo Paulo per assiduum contemplationem in caelo, mala ista temporalia vii sentient, et omnino continent: imo mala esse non reputabunt, sed bona, cum materiam patientiae et segetem gloriae illis praebant; hoc certe sentiebat Apostolus, cum diceret: « Repletus sum consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione nostra, » II Corinth. vii.

11. QUONIAM ANGELIS SUIS MANDAVIT DE TE, UT CUSTODIAM TE IN OMNIBUS VIIS TUIS.

Hunc versiculum et sequentem allegavit diabolus in disputatione cum Christo, Matth. cap. iv, sed perperam, quoniam Christus non eguit custodia angelorum, ut S. Thomas docet in I part. Quaest. cxlii, art. 4, ad 1; Christus enim ratione divinitatis custos est angelorum et hominum, « et omnia portat verbo virtutis suae, » ad Hebr. i. Ratione animae, beatus erat, ac per hoc custodia non egebat, quemadmodum neque nos egebimus, cum beati erimus. Denique ratione carnis, eguit quidem tempore mortalitatis suae protectione aliqua, sed eam illi exhibebat Verbum divinum, cum quo hypostatice unita erat; sed his omissis, quoniam poterat homo iustus dicere: Jam quidem securus sum nihil mihi mali eventurum, cum ero in caelesti tabernaculo; sed audire cupio, quis me custodiet in via, ne forte errem a recto itinere, vel incidam in latrones, aut in foveam aliquam ruam; respondet Propheta: Ne timeas, quoniam « angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis. » Sed verba singula consideremus. « Quoniam, » haec particula reddit rationem verborum sequentium, non praecedentium; est enim sensus: Quoniam Deus mandavit angelis, ut custodiant te in via, ideo ipsi angeli in manibus te tollent, ne unquam offendas ad lapides pedem tuum. « Angelis; » angeli sunt spiritus beati et principes nobilissimi, et eorum custodia tutissima est, quoniam potentissimi, sapien-

Christus non eguit custodia angelorum.

Angeli sunt spiritus beati et

eorum custodia tutissima est.

tissimi, optimi sunt: ex quo admonemur quanti Deus faciat genus humanum, cui tam magnos principes attribuit quasi pedagogos. Sed cur dicit, angelis, et non potius angelo? quoniam habemus quidem singuli singulos angelos custodes proprios, ut colligitur ex verbis Domini, Matth. xviii: « Angeli eorum semper vident faciem Patris mei; » et ex Actis Apostol. cap. xii: « Angelus ejus est; » tamen habemus etiam Angelos alios custodes communes, eos videlicet, qui praesunt civitatibus, aut regnis, de quibus vide Danielem, cap. x, et S. Basilium, lib. III in Eunuomium. « Suis; » hoc additur, quoniam sunt etiam angeli mali, de quibus dicitur Apoc. xii: « Et draco pugnabat, et angeli ejus; » Deus ergo mandavit angelis suis, ut te custodiant, non mandavit angelis alienis, qui non custodire, sed perdere tantum noverunt. Origenes, homil. 35 in Lucam, et ex eo loco Cassianus, Coll. XIII, docent Deum unicuique nostrum duos angelos attribuisse, unum bonum, qui nos prosequendo custodiat; alterum malum, qui nos tentando exerceat. Sed falsa ista sententia est. « Deus enim intentator malorum est, » Jacob. i; et mali angeli non egent mandato Dei, ut nos tentent: satis enim per se ad hoc agendum prompti sunt. « Mandavit; » haec est praecipua causa, cur angeli diligentissime nos custodiant, quia videlicet Deus id eis mandavit; quamvis enim libenter id faciant, quia nos amant, et quia malos angelos oderunt, et quia cupiunt instaurari sedes caelestis Jerusalem, et quia sciunt id esse gratissimum Regi suo Christo Domino: tamen nihil magis eos movet, quam praecceptum Domini: intelligunt enim se esse ministros Dei, et Deum nihil magis requirere a ministris suis, quam promptam ac simplicem obedientiam. « De te; » hoc significat, Deum quidem omnium hominum providentiam gerere, et omnibus ac singulis hominibus angelum custodem dedisse: tamen peculiari affectu prosequi homines iustos, atque in se confidentes, et ideo peculiari studio mandavisse angelis suis de te, id est, de te homine iusto, et confidente in auxilio ejus. « Ut custodiant te; » hoc est quod Deus angelis bonis mandavit, ut custodiant iustum ab hoste invisibili, id est, ab angelis malis, quandoquidem homo, qui carne circumdatus est, et nihil cernere potest, nisi quod oculis carnis manifestatur, impar est ad prelium cum daemonibus, nisi a potentiore adjuvetur. « In omnibus viis tuis; » non dicit « in via, » sed « in viis, » et « in omnibus viis, » quia multae sunt viae hominis, et in omnibus auxilio angeli custodis eget. Via est lex, juxta illud Psalm. cxviii: « Beati immaculati in via, qui ambulat in lege Domini; » et ibidem: « Viam mandatorum tuorum incurri. » Via quoque est operatio, juxta illud Proverb. viii: « Dominus possedit me in initio viarum suarum. » Denique via praesens est quadam via, ut S. Basilium pulchre docet in explicatione Psalmi i. Via legis est

Deus non attrahit angelis, quae duos angelos, leonem et miltum.

Viam legem habet significatorem.

multiplex, quia multae sunt leges; via operatio- nis est etiam multiplex, quia multae sunt opera- tiones; via quoque vitae est multiplex, quia multae sunt partes vitae, multae etates, multi sta- tus. In omnibus igitur istis viis egenus custodia, quoniam labi possumus in omni lege, in omni operatione, in omni etate, et statu vitae nostrae.

12. IN MANIBUS PORTABUNT TE, NE FORTE OFFENDAS AD LAPIDEM PEDEM TUUM.

Hic versiculus plenus est metaphoris, sed alio- qui facillimus est. Itaque solum explicandum est quae sint manus angelorum, qui lapides in via, qui pedes hominum. « Manus angelorum » sunt intellectus et voluntas, sive sapientia et potentia; nam intelligendo et volendo omnia faciunt. « La- pides in via » sunt omnia impedimenta quae occurrunt in hac vita, sive temporalia, sive spiri- tualia: scandala, tentationes, persecutiones, et similia. « Pedes, » quibus ad lapides offendere solemus, sunt affectus humani: Pes tuus, inquit S. Bernardus serm. 13, affectio tua; et S. Angus- tinus in Psalm. xciv: Pedes nostri, inquit, in hoc itinere affectus nostri sunt. Duo sunt autem prin- cipales affectus, quasi duo pedes, amor et timor; et quocumque homo operando, loquendo, desi- derando pergit, vel amore movetur, vel timore: amore acquirendi aliquid boni, vel timore illud amittendi; sive amore cavendi malum, vel timore in illud incidendi. Tunc autem offendimus pedem ad lapidem, cum oblata occasione tempo- ralis boni acquirendi, vel temporalis mali evan- dendi, labimur in peccatum, unde bonum eter- num amittimus, et sempiternum supplicium in- currimus. Sed qui habitant in adiutorio Allis- simi, ab angelo custode ita juvantur, ut vel occasio illa tollatur, id est, lapis ille de via remo- veatur; vel animus ita illustretur ad vera bona et vera mala internoscenda, ut pede, id est, af- fectu elevato a terra, occasio temporalis boni, quod sine peccato acquiri non potest, facile con- temnatur, et malum temporale, quod sine peccato vitari non potest, patientissime toleretur.

13. SUPER ASPIDEM ET BASILISCUM AMBULABIS, ET CONGULCABIS LEONEM ET DRACONEM.

Posteaquam Propheta locutus est de angelis bonis, qui iustum in Deo confidentem custodiunt, adjungit de angelis malis, ac dicit eos iusto confi- denti non praevaleant, sed e contrario ab eo conculcandos et conterendos, juxta illud Apo- stoli, Rom. xvi: « Deus autem pacis conterat Sa- tanam sub pedibus vestris velociter. » Vocat autem Satanam Propheta serpentem propter astu- tiam, et leonem propter ferociam; et quoniam multa sunt genera serpentum, vocat eum aspi- dem, basiliscum, et draconem, quoniam cum astu- tia, quae omnibus serpentibus communis est, habet aspis conjunctam obstinationem, basiliscus crudelitatem, et draconem potentiam, et vires maxi- mas: quae omnia diabolo mirifice conveniunt.

Pedes nostri sunt duo, amor et timor.

Diaboles dicitur serpens.

Neque solum hoc loco diabolus vocatur serpens et leo, sed etiam alibi saepe: nam *Job. xxvi, et Isai. xxviii, serpens sive anguis tortuosus* nominatur; *Apoc. xii, dicitur draco*; et *cap. xx, serpens antiquus*; *I Petr. cap. v, leo rugiens*; atque hæc videtur esse expositio literalis, quam sequuntur SS. Patres Chrysostomus et Augustinus, et alii; tamen rejiciendæ non sunt aliæ tres expositiones, quæ ad hunc locum adferri solent. Una est Theodoretus et Euthymius, quod hoc loco promittatur subjectio verorum serpentum et leonum hominibus justis, atque in Deo confidentibus. Scimus enim Daniell non nocuisse leones, neque S. Paulo viperam, et in historiis SS. Patrum a S. Gregorio, Sulpicio, Palladio, aliisque bonis auctoribus descriptis, non rara sunt exempla subjectiois exhibitæ sanctis viris a leonibus, et serpentibus, aliisque sylvestribus feris. Altera est, per ista quatuor nomina intelligi quatuor persecutiones Ecclesiarum: persecutionem Judæorum, qui instar aspidum surdarum obstinatissimi sunt; persecutionem hæreticorum, qui per basilicum designantur; persecutionem paganorum, qui leonibus comparari possunt; et persecutionem Antichristi, qui satis apte draco nominari potest. Hanc explicationem ex parte indicavit S. Augustinus. Tertia est S. Bernardi, et aliorum, qui per ista quatuor animalia quatuor vitia significari docent: per aspidem videlicet obstinationem, vel avaritiam; per basilicum, invidiam; per leonem, superbiam; per draconem, iracundiam. Sed vir justus, non suis viribus, sed auxilio Dei fretus, facile per charitatem super aspidem et basilicum ambulabit, et per humilitatem conculcabit leonem et draconem.

Vers. 11.

14. QUONIAM IN ME SPERAVIT, LIBERABO EUM; PROTEGAM EUM, QUONIAM COGNOVIT NOMEN MEUM.

Quoniam « in ore duorum vel trium testium stat omne verbum, » ut dicitur *Deuter. cap. xvii*, Propheta sanctus tribus testimoniis probare voluit, quod initio promisit, eos omnes protegendas a Deo, qui vere confidunt in Deo. Primum testimonium fuit hominis justi, qui ex proprio experimento testimonium reddidit veritati, dicens: « Quoniam ipse liberavit me de laqueo venantium, » etc. Alterum testimonium fuit ipsius Propheta, qui ut Spiritus Sancti tuba, vel præco dixit: « Scapulis suis obumbrabit tibi, » etc. Testimonium tertium est ipsius Dei, qui in tribus ultimis versiculis confirmat omnia, quæ supra dicta sunt, et multa etiam addit: sunt enim in his tribus versiculis octo promissa Dei, quæ optimo ordine incipiunt a liberatione a malis, et procedunt usque ad exaltationem ad summum bonum. Et quidem quatuor pertinent ad hanc vitam: « Liberabo eum, protegiam eum, exaudiam eum, cum ipso sum in tribulatione; » quatuor reliqua ad futuram: « Eripiam eum, glorificabo eum, longitudine dierum replebo eum, ostendam illi salutarem meum. » Ait igitur: « Quoniam in me spe-

ravit, liberabo eum; » libertas, quæ hic promittitur, sive liberatio, potest intelligi generatim ab omnibus malis, et potest referri ad liberationes supra dictas per Angelos, per scutum, et per alias res, ut sensus sit: Non putet justus liberari se posse per scutum, vel per angelos sine me: illa enim sine me nihil possunt; sed ego liberabo eum per scutum, per angelos, et saepe etiam per me ipsum sine illis, quoniam in me, non in illis potissimum speravit. Cæterum, potest etiam alio sensu significari hoc loco libertas a tyrannide vitiorum quæ est libertas propria hominum justorum, perfectorum, et præter cæteras omnes maxime expectanda, de qua Dominus dicit in Evangelio *Joan. viii*: « Qui facit peccatum, servus est peccati; » et: « Si vos filius liberaverit, verbi liberi eritis. » Hæc vero libertas non datur omnibus, sed sperantibus in Deo. « Quoniam, inquit, in me speravit, liberabo eum, » ubi vox hebraea *אחזק* *adhære, diligere, placere* significat: quare non quæcumque spes, sed ea fiducia, quæ oritur ex bona conscientia, et ex dilectione et filiali adhesionem nascitur, liberat hominem a tyrannide vitiorum; nam quemadmodum cupiditas ligat, et captivum facit ita charitas solvit, et liberum facit; et quo magis charitas crescit, eo magis cupiditas minuitur; et cum perfectissima erit charitas, et adhesio ad summum bonum, tunc perfectissima erit libertas, quæ ab Apostolo dicitur « libertas gloriæ filiorum Dei, » *epist. ad Rom. cap. viii*. Sequitur altera promissio: « Protegam eum, quoniam cognovit nomen meum. » Nam qui liberatur in hac vita a tyrannide vitiorum, non perfecte liberatur, sed eget protectione Dei, tum ut non iterum captivus ducatur ab hostibus, tum ut proficiat in acquisita libertate gratiæ, donec perveniat ad libertatem gloriæ; ideo Deus protectionem continuam pollicetur iis qui cognoverunt nomen ejus: dicitur enim cognoscere nomen Domini, qui ejus potentiam, et sapientiam, et bonitatem cognoscit, unde in spem et fiduciam firmissimam erigitur. Dicitur etiam cognoscere nomen Domini, qui ex infima familiaritate novit Deum ut pastorem, amicum et patrem: de qua notitia dicitur in Evangelio *Joan. cap. x*: « Ego sum pastor bonus, et cognosco ovem meam, et cognoscent me meæ; » et contra de aliis dicitur *Matth. cap. xxv*: « Non novi vos; » et *II Thess. cap. i*: « Dantes vindictam iis qui non noverunt Deum. » Ineffabilis omnino benignitas Dei est, qui non solum innotescere dignatus est ut Dominus, sed etiam ut amicus; quod miratur David, cum ait: « Quid est homo, quia innotuisti ei? » *Psalm. cxliii*.

15. CLAMABIT AD ME, ET EGO EXAUDIAM EUM; CUM IPSO SUM IN TRIBULATIONE, ERIPIAM EUM, ET GLORIFICABO EUM.

In hoc versiculo quatuor alia promissa continentur. Primum est exaudiri generalis, quæ soli

Capitulum ligat charitas solvit et liberum facit.

Tres dies totius anni celeberrimi.

Deo, qui omnipotens est, convenire potest: quod autem hæc sit promissio generalis exaudiendi omnes preces confidentium in Deo, perspicuum est ex eo, quod nulla restrictio adhibetur, sed absolute dicitur: « Exaudiam eum. » Deinde alia loca Scripturæ confirmant hanc promissionem. *Deuter. iv*: « Non est alia natio tam grandis, quæ habeat deos appropinquantes sibi, sicut Deus noster adest omnibus obsecrationibus nostris. » *Joan. xv*: « Quodcumque volueritis, et petetis, et fiet vobis. » *Marc. cap. xi*: « Omnia quæcumque orantes petitis, credite, quia accipietis, et evenient vobis. » *I Joan. cap. iii*: « Fiduciam habemus ad Deum, et quicquid petierimus, accipiemus ab eo. » Quamvis autem conditiones nonnullæ requirantur, ut semper oratio exaudiat, tamen præcipua est, quæ habetur hoc loco, cum dicitur: « Clamabit ad me; » clamor enim significat vehementiam desiderii ex dilectione et fiducia procedentem. Sequuntur tria promissa: « Cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum, et glorificabo eum; » quæ promissa optime respondent tribus diebus totius anni celeberrimis: Feria sexta, in qua Dominus in cruce pendens in maxima tribulatione fuit; Sabbato, in quo erudit de omni tribulatione suaviter requievit, et diei Dominico, in quo resurgens ex mortuis gloriosissime triumphavit. Ejusmodi tres dies ad omnes justos et electos pertinent, omnes enim cum Christo tribulationes ferre debemus Feria sexta, id est in hac vita, quæ brevissima est, et pro uno die computatur; deinde requiescere in sepulchris die sabbati; denique resurgere die Dominica, et cum Christo in æternum glorificari. Ait igitur Dominus: « Cum ipso sum in tribulatione; » qui enim clamabat, ante omnia donum patientiæ postulabat, quæ necessaria est ut reportemus promissiones Dei, » *ad Hebr. cap. xviii*. Dominus autem qui dixit: Exaudiam eum, primo loco promittit donum patientiæ, dicens: « Cum ipso sum in tribulatione, » in qua sententia singularia verba suum pondus habent. Illud, *cum ipso*, significat Deum quidem esse cum rebus omnibus multis modis, sed speciali quodam modo, per internam consolationem et influxum ineffabilis dulcedinis, esse cum iis, qui tribulantur, quo modo mater ægrolanti filio majora signa benevolentie exhibet, quam cæteris filiis bene valentibus, et nos omnes membrum male affectum diligentius fovemus, quam cætera membra sana. Illud, *sum*, est verbum temporis presentis, cum cætera omnia sint temporis futuri, *liberabo, protegiam, exaudiam, eripiam, glorificabo, replebo, ostendam*; hoc autem significat tribulationem hujus vite esse momentaneam, quia de tempore presenti nihil habemus, nisi momenta impartibilia: proinde proprie Apostolus dixit *II Corinth. cap. iv, vers. 17*, « quod in presenti est momentaneum et leve tribulationis nostre, supra modum in sublimitate æternam gloriæ pondus operatur

in nobis. » Itaque misericordia Dei nostri facit ut tribulatio non nisi guttatim instilletur nobis, cum futura gloria sit quasi flumen inundans, iuxta illud *Psalm. xxxvi*: « Torrente voluptatis hæc potabis eos. » Illud, *in tribulatione*, significat Deum in hac vita donare quidem consolationes multas amicis suis, sive corporales, sive spirituales, sed non sine admixtione tribulationis. S. Basilius, *homil. 3 in Hexameron*, scribit in statu innocentie nasci solitas in campis rosas sine spinis, sed post peccatum inventas quidem fuisse spinas sine rosas, sed non rosas sine spinis, ut impleteret illud *Genes. iii*: « Spinas et tribulos germinabit tibi. » Sed quidquid sit de veritate historie, moralis significatio verissima est: nam tribulationes sicut consolationibus aliqui habent, præsertim ex impiis; sed consolationes sine tribulatione in hac vita nullæ habent: neque pii, neque pii; sed hoc est discrimen inter pios et impios, quod pii cum tribulationibus veras et solidas a Spiritu Sancto consolationes habent, impii cum consolationibus brevibus et apparentibus magis, quam veris, veras et sol das tribulationes habent. « Fructus spiritus est charitas et gaudium, » ex Apostolo *epist. ad Galat. vi*; qui autem spiritum non habent, quomodo fructum ejus habere possunt? Sequitur, « eripiam eum; » quæ promissio proprie spectat ad vitam futuram: just enim in morte liberantur ab omni tribulatione presentis et futuri; sic enim scribit S. Joannes *Apocal. cap. xiv*: « Beati mortui, qui in Domino moriuntur, amodo jam dicit spiritus, ut requiescant a laboribus suis; » et *Apocal. xxi*: « Absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum, et mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra. » Impii vero videntur patientiam quidem eripi per mortem a tribulationibus hujus vite, sed non vere eripiuntur a tribulatione, sed transeunt de tribulatione temporaria ad æternam: quomodo, non dicuntur proprie de carcere liberari, qui educuntur de carcere ad patibulum. Aliquando tamen sancti viri etiam in hac vita eripiuntur ab aliqua tribulatione, ut contigit patriarchæ Joseph, Job, David, Tobie, Danieli, tribus pueris, Susanne, et aliis: sed illa modica et temporalis liberatio fuit. Restat quarta promissio: « Et glorificabo eum, » quæ interdum in hac vita utroque adimpletur; sanctus enim Job post gravissimam tribulationem non solum ab illa ereptus et liberatus fuit, sed etiam valde glorificatus, quod idem legitimus de patriarcha Joseph, et de rege David. Cæterum vera glorificatio ad aliam vitam sine dubio pertinet: « Tunc enim justis fulgebunt sicut soli in regno Patris eorum, » *Matth. cap. xiii*. « Et sedebunt super sedes judicantes mundum universum, » *Matth. cap. xix et I Cor. cap. vi*; de quorum gloria Propheta canit *Psalm. cxxxviii*: « Mihi autem nimis confortatus est principatus eorum. » Et Apostolus concinit *ad Rom. cap. viii*: « Non sunt

condignæ passionis hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. »

vers. 16. 16. LONGITUDINE DIERUM REPLEBO EUM, ET OSTENDAM ILLI SALUTARE MEUM.

Summum bonum est æterna felicitas.

Hæc sunt duo postrema beneficia, quæ promittuntur his, qui habitant in adiutorio Altissimi; et continent explicationem beneficii sexti, in quo dictum est, « glorificabo eum; » gloria enim sanctorum nascitur ex adeptione summi boni: summum vero bonum est æterna felicitas; nam felicitas sine æternitate est felicitas misera, et æternitas sine felicitate est æterna miseria. Primum ergo describitur in hoc versiculo vera æternitas, cum dicitur: « Longitudine dierum replebo eum; » deinde vera felicitas, cum additur: « Et ostendam illi salutare meum. » Per longitudinem dierum intelligitur diuturnitas temporis, sed tanta, ut plane repleat desiderium humanum; hoc enim promittit, qui dicit: « longitudine dierum replebo eum; » quia vero non potest repleti desiderium humanum, nisi æterna duratione, ideo per hanc longitudinem dierum significatur æterna duratio. Utitur autem Scriptura ejusmodi verbis in designanda æternitate, quia nobis loquitur, qui non novimus aliam longam durationem, nisi in diebus multis, aut longis; alioqui enim in vera æternitate non erit successio dierum, sed una dies semper manens, vel potius unum momentum, semper durans absque ulla mutatione, aut vicissitudine. At, inquit, vicissitudo temporum mirifice delectat, et videmus homines variis oblectationibus fallere tedium longitudinis dierum in æstate, et longitudinis noctium in hyeme. Respondeo, id accidere, quia tempora hujus vite sunt omnia variis incommodis plena, et ideo semper anhelamus ad futura: sed quando veniet illa dies, qua nulla expectari poterit melior, votum omnium erit, ut illa semper duret. « Et ostendam illi salutare meum; » si per salutare intelligamus salutem, sensus erit: Ostendam illi salutem meam, id est, efficiam ut vir justus non amplius ex fide vivat, credendo quod non videt; sed plane videat, et sentiat, atque experimento proprio cognoscat salutem, quæ ex me est: est autem salus hæc, quæ nobis promittitur, ipsa Dei visio, quæ perfecta et perpetua sanitas totius hominis erit: tunc enim sanabitur mens ab omni

Videtur Dei perfecta sanitas totius hominis.

errore et ignorantia, cum ad summam sapientiam perveniet, quæ in visione supremæ atque altissimæ causæ posita est. Ex illa sapientia nascetur in voluntate amor erga summum bonum ardentissimus et stabilis, unde perfecte sanabitur affectus ab omni mala cupiditate. Redundabit autem hæc sanitas in partem inferiorem, quæ superiori sine ulla resistentia vel rebellione subicietur, et in ipsum corpus, quod immortale, impassibile, formosissimum, et sole fulgentius resurget. Quod si per salutare intelligatur Salvator, ut S. Augustinus magis probat, tunc sensus erit: « Ostendam illi salutare meum, » id est, Salvatorem, quem ego misi, et faciam ut vir justus oculis mentis cernat eum, qua Deus est, et oculis corporis cernat eundem, qua homo est: cum ostensionem suæ divinitatis promissit Christus Joann. XIV: cum ait: « Qui diligit me, diliget me a Patre meo, et ego diligam eum, et manifestabo ei meipsum. »

Hæc autem manifestatio divinitatis, ipsa est vita æterna, et summum bonum et salus, sive sanitas perfecta totius hominis. Quare sententia hujus loci in idem recidit, sive per salutare intelligamus salutem, sive Salvatorem. Sed libet in fine hujus Psalmi admirari cœcilitatem generis humani: nam cum omnes cupiant felicitatem æternam, neque possint eam non vehementer optare: tamen pro temporali et parva prosperitate, sive in divitiis acquirendis, vel cumulandis; sive in honoribus et dignitatibus adipiscendis, vel conservandis; sive in delectationibus carnis ac sensuum undecumque captandis, nihil non faciunt, currunt, discurrunt, vigilant, laborant, sudant, ingenium acunt, linguam expoliunt, animum intendunt: et pro vera, et solida, et sempiterna felicitate, pro veris divitiis, pro summis honoribus, pro ineffabili jucunditate, quæ parata sunt diligentibus Deum, ita pigri sunt, ut pro his vix digitum movere dignentur. Horror est omnino cogitare, hominem ratione et intelligentia predictum, iis rebus consecrandis toto vite sue tempore occupari, quibus sæpe aditum ad æterna et summa bona sibi ipse præcludit, Orandus est Deus, ut qui promittere dignatus est tam ingentia bona, idem spiritum bonum nobis infundat, et illuminatos oculos cordis habere nos faciat, ut sciamus, « quæ sit spes vocationis ejus, et divitiarum gloriæ hereditatis ejus in sanctis, » ut Apostolus admonet Ephes. I.

Manifestatio divinitatis vitæ æternæ est.

PSALMUS XXII

SECUNDUM HEBRÆOS.

V. v. — 1. Psalmus Cantici, in die sabbati.

2. Bonum est confiteri Domino, et psallere nomini tuo, Altissime:

3. Ad annuntiandum mane misericordiam tuam, et veritatem tuam per noctem:

V. s. n. — Psalmus Cantici, in die sabbati.

Bonum est confiteri Domino, et psallere nomini tuo, Altissime:

Ad annuntiandum mane misericordiam tuam, et fidem tuam in nocte:

4. In decachordo, psalterio cum cantico in cithara.

5. Quia delectasti me, Domine, in factura tua: et in operibus manuum tuarum exultabo.

6. Quam magnificata sunt opera tua, Domine! nimis profunda factæ sunt cogitationes tuæ.

7. Vir insipiens non cognosceret, et stultus non intelliget hæc.

8. Cum exorti fuerint peccatores sicut fennum; et apparuerint omnes, qui operantur iniquitatem:

Ut intereant in sæculum sæculi.

9. Tu autem Altissimus in æternum, Domine.

10. Quoniam ecce inimici tui, Domine, quoniam ecce inimici tui peribunt: et dispergentur omnes qui operantur iniquitatem.

11. Et exaltabitur sicut unicornis cornu meum: et senectus mea in misericordia uberi. 12. Et despexit oculus meus inimicos meos, et in insurgentibus in me malignantibus audiet auris mea.

13. Justus ut palma florebit: sicut cedrus Libani multiplicabitur.

14. Plantati in domo Domini, in atris domus Dei nostri florebit.

15. Adhuc multiplicabuntur in senectute uberi: et bene patientes erunt, 16. ut annuntient:

Quoniam rectus Dominus Deus noster, et non est iniquitas in eo.

In decachordo et in psalterio, in cantico [h. carmine] in cithara.

Quoniam lætificasti me, Domine, in opere tuo: in facturis manuum tuarum laudabo.

Quam magnificata sunt opera tua, Domine! satis profunda factæ sunt cogitationes tuæ.

Vir insipiens non cognosceret, et stultus non intelliget istud.

Germinaverunt impii quasi fennum, et floerunt omnes qui operantur iniquitatem, ut conterantur usque in sempiternum.

Tu autem excelsus: in æternum [h. sæculum], Domine.

Ece [al. add. enim] inimici tui, Domine, ecce inimici tui peribunt, et dissipabuntur [h. dividuntur] omnes qui operantur iniquitatem.

Et exaltabitur quasi monocerotis cornu meum, et senectus mea in oleo ubere.

Et respiciet oculus meus insidiantes mihi, de his qui consurgunt adversum me malignantibus audiet auris mea.

Justus ut palma florebit, ut cedrus Libano multiplicabitur.

Transplantati in domo Domini: in atris Dei nostri germinabunt.

Adhuc fructificabunt in senectute: pingues et froedentes erunt:

Annuntiantes quia rectus Dominus: fortitudo mea, et non est iniquitas in eo.

Arguuntur. — « Habebant teste Talmudo singuli septimanæ die: destinatos suos Psalmos. Temporis et occasionis indicium nullum. Strophae tres, quarum prima dimidio brevior reliquis continet exordium; vers. 2-4, par est celebrari Jovam; 5-10, qui impios perdit; 11-16, pius fortunat. » Maurer.

1. Carmen, canticum in diem Sabbathi.

2. Bonum (decens) est celebrare Jovam, et canere nomini tuo, Altissime;

3. Notam facere mane gratiam tuam, et fidem tuam noctibus:

4. In decachordo atque in nablio (lyra), modo grandiori cum cithara.

5. Nam lætitia afficis me, Jova, facinoribus tuis, de operibus manuum tuarum júbilo.

6. Quam magna sunt opera tua, Jova! Nimis (valde) abstrusa sunt consilia tua.